

Серченко Валентина Богданівна
Луганський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

Державний борг України – загальна сума заборгованості України, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань. У лютому 2018 року сума боргу перевищила 2 трлн гривень. Державний борг традиційно поділяють на зовнішній та внутрішній.

Зовнішній державний борг – заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям та іншим особам. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни.

Внутрішній державний борг – заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам.

Власне державний борг виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів і угод про надання кредитів та позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років. Сукупність боргових зобов'язань держави містить також гарантований державою борг, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою гарантій за зобов'язаннями третіх осіб, або прийняті на себе державою зобов'язання третіх осіб.

Управління та обслуговування державного боргу є особливо важливим в контексті тих економічних труднощів, які впродовж останніх років переживає Україна. Розв'язання проблеми обслуговування державного боргу є одним із ключових факторів економічної стабільності в країні. Від характеру врегулювання боргової проблеми в значній мірі залежить бюджетна дієздатність держави, стабільність її національної валюти. Необхідність вирішення цих питань потребує пошуку шляхів вдосконалення механізму управління та обслуговування державного боргу в Україні.

Державний борг – це сукупність усіх боргових зобов'язань держави перед своїми кредиторами (юридичними та фізичними особами, іноземними державами, організаціями та ін.).

Державний борг не є чимось загрозливим:

1. Якщо його розміри не перевищують прийняті параметри макроекономіки. Наприклад, на відшкодування боргів і сплату процентів витрачається не більше 25 % експортних надходжень країни;

2. Якщо більшому чи меншому державному боргу протистоїть більший чи менший борг інших країн-дебіторів.

3. Коли умови сприятливі, державний борг здатний навіть «працювати» на державу. Так, наприкінці XIX ст. у Росії за рахунок випуску та розміщення за кордоном державних облігацій (фактично зовнішній борг) були засновані численні казенні заводи, збудовані залізниці та інші важливі об'єкти.

4. Коли борги накопичуються з року в рік, це може привести країну до боргової кабали;

5. Привести до втрати економічної незалежності і втрати політичних позицій у світовому співтоваристві.

З метою послаблення боргового тиску на бюджет і платіжний баланс Україна має також домагатися укладення угод з кредиторами щодо реструктуризації боргу на умовах зменшення боргових виплат та обміну боргових зобов'язань держави на майнові активи. При цьому варто враховувати багатий світовий досвід урегулювання зовнішньої заборгованості.

Заборгованість перед офіційними кредиторами може бути реструктурована через укладення угод з «Паризьким клубом»; заборгованість перед іноземними комерційними банками – з консорціумом комерційних банків. Позики міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світового банку) реструктуризації не підлягають, у випадку надзвичайних обставин допомога цих організацій полягає в наданні позитивних нетто-кредитів. Ставлячи перед кредиторами питання про реструктуризацію, країна-позичальник має надати програму коригування платіжного балансу на середньостроковий термін. Необхідною умовою реструктуризації боргу є реалізація позичальником стабілізаційної програми МВФ.

Таким чином, на основі вище сказаного матеріалу можна зробити висновок, оскільки критерієм поділу боргу на внутрішній та зовнішній вважається валюта запозичень, кошти, мобілізовані за рахунок розміщення валютних облігацій, будуть відноситися до державного зовнішнього боргу. В Україні розподіл державного боргу по валюті (на липень 2002 р.) становить: EURO – 16 %, UAH – 20 %, USD – 63 %, JPY – 1 %. Проте, таке залучення унеможливується нормою ст. 12 Закону України «Про цінні папери та фондову біржу», яка встановлює, що вартість облігацій може бути виражена лише в гривнях, та декретом Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», згідно з яким валюта України є єдиним законним засобом платежу на території України для оплати будь-яких вимог і зобов'язань.